

Spodbujanje izobraževanja o pravicah otrok – dobre prakse v Sloveniji: podpis »etičnega kodeksa«

Hana Troha, dijakinja Gimnazije Poljane Ljubljana

Skrivnost uspeha ni v tem, da pred problemom bežite, se ga skušate znebiti ali da pred njim ohromite; skrivnost uspeha je, da zrastete, tako da ste večji od vsakega problema."

*(T. Harv Eker, **SKRIVNOSTI MILIJONARJEVEGA UMA**)*

Tudi na Gimnaziji Poljane smo se znašli na razpotju: bomo pustili konformnosti, da preplavi šolo, ki je slovela kot kritična in dovezetna za novosti? Ali bomo poskusili stanje na šoli izboljšati. Odločili smo se za slednje, ko se je pojavilo novo vprašanje: Kako naj vrnemo starega duha šoli? Reševanje ugleda in vzdušja na šoli lahko pomeni represivno pritiskanje, ki ponavadi obrodi le odpor in upor, ali pa naprednejšo metodo nerepresivnega pristopa, katero smo ubrali tudi poljanci. Tako smo postali večji od problema in s kodeksom segli tudi na druga, življenjska, humanistična (humana) področja.

Ker torej na poljanskih hodnikih čedalje bolj primanjkuje t.i. poljanskega duha, torej občutka pripadnosti šoli, kreativnosti in kritičnosti, urejenosti ter čuta za sočloveka, smo se na pobudo učiteljev odločili za projekt Poljanski kodeks. Že v samem začetku projekta so se pojavili dvomi o smiselnosti in učinkovitosti kodeksa. So dijaki in učitelji pripravljeni spoštovati kodeks, tudi če njegovo kršenje ne terja negativnih sankcij? Je Poljanski kodeks donkihotovsko početje?

Kljub dvomom smo nadaljevali in se pri razrednih urah pogovarjali o strpnosti, splošnem bontonu, pomoči drugim ter vrednotah in ugotovili, da se vse bolj izgublja. Vednost, da se svet in vrednote spreminjajo, da jih pravzaprav spreminjamo ljudje, nas je držalo v teku in tako smo v vsakem razredu oblikovali nekaj trditev, idej kaj naj bi poljanski kodeks vseboval in k čemu naj bi spodbujal. Zanimivo je bilo prebrati, kaj vse pogrešamo na šoli in ker vsak opazi drugačne stvari, je bilo predlogov in idej malo morje. Skupina zadolžena za kodeks je poskušala vse ideje zajeti v trinajstih dokaj splošnih točkah. Nastal je Poljanski kodeks, skupek trinajstih iztočnic, neke vrste sloganov, rezultat sodelovanja med učitelji in učenci. Zavzema predvsem splošne vrednote, kot so npr.: skrb za okolje, spoštovanje in sprejemanje drugačnosti, pomoč soljudem. Teži k opominjanju na vrednote, ki jih današnji svet rad potisne v kot.

Poljanski kodeks velja za učitelje in dijake, torej vse poljance. Pa je slednje možno zagotoviti? Če npr. učenec zamudi uro, ga seveda nadzira in v dnevnik vpiše učitelj, dijak pa je sankcioniran z neopravičeno uro. Toda če zamudi učitelj, kdo bo nadziral njega? Kakšne bodo sankcije zanj? Najbrž ima ravnatelj določene pristojnosti, da sankcionira tudi učitelje, vendar močno dvomim, da bo dijak »zatožil« učitelja ravnatelju. Torej o enakosti ne moremo govoriti. Morda pa z enačenjem učiteljev in dijakov rušimo avtoriteto prvih? Konec koncev naj bi bili učitelji spoštovane figure, odrasli, ki nam ne le predavajo, temveč tudi svetujejo in nas usmerjajo. Učitelji bi si morali prizadevati da bi učili tudi s svojim zgledom. Koliko, pa je seveda odvisno od posameznika.

Bo Poljanski kodeks sploh imel kaj učinka? Je družba dovolj odprta, dovzetna in naklonjena k izboljšanju trenutnega stanja? O rezultatih še ne moremo govoriti, saj je Poljanski kodeks v veljavi šele dva šolska meseca. Poleg tega pa tovrsten projekt nima trenutnih dosežkov in uspehov, ampak je dolgotrajen proces, ki bo svoje sadove obrodil (če jih bo obrodil) šele čez nekaj časa. Cilj kodeksa je predvsem, da bi na nerepresiven način spodbudil poljance, da bi naredili splošne vrednote, načela bontona bolj prisotne in žive na naši šoli. Moje mnenje je, da bi lahko največ dosegli s kreativnimi delavnicami na temo Poljanskega kodeksa. Veliko bolj bo namreč učinkovit, če nas bo spremljal na vsakem koraku in če bomo sodelovali pri raznih projektih na temo kodeksa. Ne želimo namreč, da bi bil kodeks podoben hišnemu redu, temveč ga želimo oživeti, predstaviti na več različnih, kreativnih načinov. Tako bomo že v letošnjem letu organizirali likovno delavnico o poljanskem kodeksu in ga podrobneje predstavili v posameznih razredih. Ker ne želimo, da iztočnice Poljanskega kodeksa postanejo le obrabljeni citati, ki bi naključnemu bralcu lahko zveneli kot banalne zapovedi, smo prišli na idejo, da bi uvedli tudi razredne kodekse. Vsak razred posebej bi imel tako možnost s konkretnimi primeri razložiti posamezen slogan in ga utemeljiti s svojimi argumenti. Tako bi poljanski kodeks dobil bolj intimen podton in dijake še dodatno zavezal k upoštevanju, saj bi bile konec koncev to njihove lastne želje in povedi. V prihodnje pa bi se lahko usmerili v različne likovne, dramske delavnice, pisali bi lahko članke, bloge, snemali filme, organizirali raznolika predavanja, debate. Tako bi združili prijetno s koristnim in na sproščen način približali Poljanski kodeks poljancem, ki so konec koncev tudi ljudje in del družbe. Tako bi posredno vplivali tudi na družbo, ki bi težila k strpnosti in sprejemanju, ter bila bolj odprta in prijazna do sočloveka, kot je danes.

O poljanskem kodeksu ne moremo govoriti kot o primeru uspešne prakse, saj je bil uveden šele pred kratkim. Lahko pa rečemo, da je to najbrž edini primer tovrstne prakse v Sloveniji. Poljanci smo se tako eni prvih zavedli problemov, ki jih prinaša današnji način življenja, ki pretirano poudarja individualnost. Gimnazija Poljane, ki je znana kot odprta in liberalna šola, je torej prva začela s projektom, ki je namensko presegel šolske okvire in v šolski sistem vnesel nekaj, kar ni le stvar splošne izobrazbe, temveč nas na nek način vzgaja in nam služi kot orientacija. Šola, ki naj bi bila tudi vzgojna institucija, bi morala več časa posvetiti podobnim projektom, ki nas učijo za življenje. Če zares pogledamo, je tisto, kar resnično šteje v življenju prav 11. šola pod mostom, ki se jo v šolskih ustanovah premalo poudarja. Učni načrti so polni teoretskih pravil, premalo pa podkrepljeni s praktičnim poukom in primeri iz vsakdanjega življenja. Glede na to, da naj bi bila šola navsezadnje vzgojna ustanova, se premalo dela na medsebojnem odnosu, razumevanju in spoštovanju drug drugega. Prav to pa bi najverjetneje s seboj prineslo tudi bolj urejeno šolo in produktivnejši pouk. Pa ima šola v življenju posameznika toliko vpliva, da bi spremenil svoja načela in vrednote, ki so mu privzgojene, katere je prevzel že v osnovni šoli?

Srednja šola je še vedno čas, v katerem dijaki nekako gradimo svojo osebnost, zato je poljanski kodeks lepa orientacijska točka, iztočnica za oblikovanje sproščenih, odprtih ljudi. Vendar pa svojo kredibilnost zmanjšuje s slogani, ki preveč spominjajo na suhoparna šolska pravila, če jih razumemo preveč dobesedno. Npr.: K pouku prihajam redno in pravočasno. Malicam samo takrat, ko imam odmor itd. Čeprav le-ti elementi prispevajo k urejenosti šole, se mi zdi, da je tudi kakšna prešpricana ura in preplonkan odgovor sestavni del srednje šole, ki razbije vsakodnevno šolsko rutino. Poljanski kodeks sicer ne terja negativnih sankcij ampak (vsaj upamo, da bo tako) neodobravanje vrstnikov in učiteljev. Menim, da je prav konkretna kritika vrstnika tisto, kar nas ponavadi prisili v premislek, argumentiranje svojega stališča, s tem pa mimogrede spodbuja kritičnost, odpira nove debate in tako širi obzorja in spodbuja k sprejemanju kompromisov in razumevanju.

Kodeks bi morali poudarjati predvsem pri mlajših dijakih, ki se še niso popolnoma izoblikovali in so zato nekoliko bolj dovzetni za vrednote, h katerim kliče Poljanski kodeks. Učenci višjih letnikov smo namreč svoja prepričanja več ali manj že dodelali in projekti, kot je ta na nas nimajo večjega vpliva. Je potem pravično govoriti o veljavnosti kodeksa za vse Poljance? Že v samem začetku projekta je tu prišlo do kontradiktornosti, saj nekateri razredniki sploh niso seznanili svojih dijakov s projektom in so jim tako odvzeli možnost sooblikovanja kodeksa. To jasno pokaže, da mora poljanski kodeks šele zares zaživeti v drugih oblikah, tudi v zbornici med učitelji in ne le med dijaki.

Ravno z nenehnim opominjanjem in aktivnostjo dijakov in učiteljev bi kodeks prišel v kri poljancev in dosegel svoj namen.

Zame je Poljanski kodeks zaenkrat le lepa ideja. Dvomim o njegovi učinkovitosti, saj ne vem, koliko vzgojne vloge je šola, predvsem srednja, skozi čas še obdržala. V življenju posameznika so namreč prisotni tudi starši, ki nanj vplivajo s svojim mišljenjem in prijatelji, ki imajo prav tako svoj pogled na svet. Vendar že samo to, da se zavedamo problemov, ki nas težijo, in da na njih opozarjamo, pomeni korak naprej, v pravo smer. Saj niti ne pričakujemo čudeža, bilo bi nekoliko preveč idealistično pričakovati ogromno učinkovitost. Ampak kot sem omenila že v zgornjih vrsticah, mislim, da je Poljanski kodeks dolgotrajen projekt, ki bi lahko vplival na dijake, predvsem s seznanjanjem s problemom in jim puščal odprte roke pri iskanju njegovih rešitev.

Naj zaključim z mislijo Boštjana Narata, prof. In člana ekipe za poljanski kodeks: *Poljanski kodeks ne govori o dijakih in učiteljih. Govori o ljudeh, ki si po nekem čudnem, a v bistvu lepem naključju vsakodnevno delijo iste prostore in ne nepomembne koščke svojih življenj. Hkrati noče biti pravilnik, ki z grožnjo kazni zavezuje k takšnemu ali drugačnemu ravnanju, pač pa skupni premislek pravil obnašanja in medsebojnih odnosov. Ti pa so v končni fazi edino, kar zares šteje.*